

Колосюк Ірина

к.ф.н., доцент кафедри історії, філософії та права

Боднар Алла

к.і.н., асистент кафедри історії, філософії та права,

Подільський державний аграрно-технічний університет,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ КУЛЬТУРИ

Освіта з античних часів була класичною темою філософських досліджень, адже філософія сама завжди претендувала на роль виховательки і наставниці. Виховання та освіту визнавалася залежним від питання щодо природи людини та можливостей її всебічного розвитку: яким є потенціал людини і як його слід виявляти і актуалізувати. Таким чином, філософське дослідження освіти завжди наявно мало в своїй основі антропологію у певній її версії, і завжди неминуче приводило до певної філософської теорії культури – культури особистості, яка розвиває себе як людина завдяки освіті. Концептуалізувати на належному теоретичному рівні ці смислові соціальні зв'язки під силу лише філософському пізнанню.

Водночас, тривалий час не лише у теорії культури та освіти, але в соціальних та гуманітарних науках взагалі між суто теоретичними дослідженнями і застосуванням на практиці отриманих результатів не було посередників, які належним чином виконували би методологічно-організаційні функції. Таку функцію має виконати філософія, що виступає у якості світоглядно-методологічного підґрунтя, зокрема, і для досліджень в області виховання і освіти [5; 8].

Сьогодні філософська теорія та історія культури – це не просто галузь філософії або найвищий рівень теорії культури, а самотутня і вельми соціально значуща дисципліна, що дозволяє усвідомити стратегічні і тактичні цілі науки і культуротворчої практики, відповідно до яких можна здійснювати політику у сфері культури, у тому числі освітньої культури. Адже освіта є чи не найбільш важливим напрямом розвитку культури – як в силу своєї масовості та інтенсивності впливу на особистість, так і вна-

слідок того, що цей вплив здійснюється переважно у той період розвитку особистості (дитинство і юність), коли вона найбільш здатна до сприйняття культурних впливів [3].

У суспільстві знань необхідно істотно перетворити систему відносин «студент – викладач», зокрема оскільки ті, хто навчається, стають самодостатніми особами, що мають право на вибір спеціалізації і несуть відповідальність за всі плюси і мінуси свого вибору. Підґрунтям для такого вибору виступає освітня культура особистості як частина системи освіти. З іншого боку, свідомий і відповідальний вибір своїх життєвих шляхів в рамках пропонованих навчальних програм моделює світ за стінами навчальних закладів, залучає молодь до складного життя громадянського суспільства з його правами і обов'язками, формує у неї установки громадянина і закладає основи громадянськості, тобто основи правил поведінки і трудової діяльності відповідно до законів і норм даного суспільства – все те, що закладає основи освітньої культури як частини загальної культури молодої людини.

На сьогоднішній день немає загальноприйнятого і єдиного визначення особистості як носія культури і водночас суб'єкта виховання та освіти, зокрема спеціальної освітньої культури, проте, в більшості спеціальних теорій – від соціальної психології до політології – все більше переважає трактування особистості, зокрема особистості молодої людини, як носія множинної ідентичності, схильної до динамічних культурних трансформацій під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників [6]. Тим самим нової постановки набуває антропологічна проблематика освітнього процесу. Не випадково, що сьогодні соціальна філософія, соціологія, психологія і культурологія, включаючи їх педагогічні складові, переживають період бурхливого розквіту і займають все більш важливе місце в комплексі наук про людину. Саме ці науки найчастіше стикаються з формами поведінки молодих людей, що відхиляються від загальноновизнаних стандартів і які традиційно вважають формально девіантними.

Освітня культура вивчалася у світовій та особливо вітчизняній теорії педагогіки переважно як культура педагогічна (Л.С. Бондар, І.Г. Григор'єва, В.М. Гриньова, В.І. Завіна, С.В. Оме-

льяненко, І.О. Палишкова, С.С. Чорна та ін.) [2; 4; 5; 6], тобто її носієм вважався педагог, і лише меншою мірою – студент. Педагогічна культура була досліджена доволі глибоко і досконально у таких її аспектах як комунікативна культура, мовна культура, екологічна культура тощо. Але очікувати від студента того ж рівня знань і, особливо, ціннісних настанов, що й від педагога – значить ігнорувати специфіку його освітньої ситуації. Тоді як основна діюча особа в освіті – той, хто навчається, а відповідно і освітня культура має бути наявна передусім у цієї особистості. Таке розуміння освітньої культури ще не стало предметом спеціальному розгляду, що і зумовлює актуальність нашого дослідження.

З вивчення діяльності того, хто навчається, як носія освітньої культури має починатися філософсько-культурологічне дослідження відповідних вчинків і дій молодих людей, що розцінюються як позитивні або негативні в рамках певної нормативної системи соціальної життєдіяльності. З даної антропологічної проблематики наукових розробок явно бракує, хоча цього не скажеш про соціально-психологічні і юридично-психологічні публікації сучасних авторів (А.Ф. Зелінський, В.Д. Менделевич, В.Ф. Моргун, К.В. Сивих, С.Л. Сибіряков та ін.) [2; 4; 5; 6].

Водночас напрацьовано значний методологічний потенціал, який створює необхідне підґрунтя для філософського аналізу антропологічної проблематики у розрізі проблем освітньої культури. Це роботи таких вітчизняних фахівців у сфері соціальної філософії та філософії освіти, як: Т.І. Андрущенко [2], В.Д. Бондаренко, М.М. Закович, Ю.Ю. Калиновський, Ю.Г. Легенький, Г.С. Меднікова, Т.В. Розова, Також важливе значення для здійснення даного комплексного дослідження мали праці з культурології та педагогіки – Є.В. Більченко, І.А. Зязюна, Г.Д. Миленької, Л.В. Савенкової, історії культури – І.І. Дробота, Н.М. Жулканич, М.А. Журби, Т.А. Стоян та політології – В.П. Горбатенка, М.М. Розумного та інших [3; 7].

Враховуючи нинішній стан досліджень соціально значущих форм поведінки осіб молодих людей і тих або інших соціальних груп молоді, ще достатньо далекий від бажаного рівня вивчення, узагальнень і ефективних практичних рекомендацій, ми прагне-

мо привернути увагу українських суспільствознавців до деяких актуальних проблем сучасної філософсько-педагогічної антропології, що розглядаються в контексті теорії культури.

Список використаних джерел

1. Андреев И. Д. Проблемы логики и методологии познания / И. Д. Андреев. – М.: Наука, 1972. – 320 с.
2. Андрущенко В. Сучасна соціальна філософія / В. Андрущенко, М. Михальченко. – К.: Генеза, 1996. – 368 с.
3. Новиков А. М. Методология / А. М. Новиков, Д. А. Новиков. – М.: Синтез, 2007. – 668 с.
4. Рузавин Г. И. Методология научного познания / Г. И. Рузавин. – М.: Юнити-Дана, 2009. – 288 с.
5. Рузавин Г. И. Методы научного исследования / Г. И. Рузавин. – М.: Мысль, 1974. – 237 с.
6. Швырев В. С. Теоретическое и эмпирическое в научном познании / В. С. Швырев. – М.: Наука, 1978. – 382 с.
7. Юдин Э. Г. Методология науки. Системность. Деятельность / Э. Г. Юдин. – М.: Едиториал УРСС, 1997. – 450 с.
8. Яблонский А. И. Модели и методы исследования науки / А. И. Яблонский. – М.: Едиториал УРСС, 2001. – 400 с.

Кучеров Геннадій

к.іст.н., доцент кафедри історії, філософії та права

Кодісова Ангеліна

студентка 2 курсу факультету

агротехнологій і природокористування,

Подільський державний аграрно-технічний університет,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПРИЗНАЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ

Філософія – одна з найдавніших галузей людського знання, духовної культури. Найбільш відомі філософські системи, що дійшли до нас, виникли близько 2,5 тис. років тому в країнах Стародавнього Сходу (Індія, Китай), але найвищого розвитку філософія досягла в Стародавній Греції. Саме поняття «філософія», що означає «любов до мудрості», вперше пояснив давньогрецький